

MELCHIORIS GVILANDINI BORVSSI

authoris damnati
R. opus vero permissum.

APOLOGIAE ADVERSVS PETR. ANDREAM MATTHAEOLVM, LIBER PRIMVS,

qui inscribitur Theon.

PATAVII,
Apud Gratiosum Perchacinum.
M D LVIII.

Agnoſcis errores tuos, meus Theon,
Meus Bion, agnoſcis ô Pattæcion:
Hæc ebrius notauit ille, & Barbarus,
Quæ ſobrium te fugerant, & Atticum.

Quod vt facias, vehementer etiam atq; etiam rogo. Hæc erit tibi ad æternam gloriam via: hàc iêre certatim Romanorum ac Græcorum plerique proceres: hâc nunc cœlesti passu incedas ipse, Germanicis subueniens rebus, quando

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρας.

Vale.

Α. Λ. σ. παννόνιος,

εἰς πέτραν ματαίς

ολον.

Ματαίολος πρὶν τοὔνομα, νῦν πάντεσσι βροτοῖσι
Εὔδηλον, ὡς μάλα καὶ πρήγματα ματαίολος.
ὦ ζεῦ, οὐδὲν οἱ ἀνθρώποισι διακρίδδν, οὐδὲν
Οὐ σφαλερὸν, σοφὰ γὰρ ἢ τὰ δοκοῦντα, γέλως.

AVCTOR LECTORI.

Aedidimus primum Apologiæ noſtræ librum, cui titulus Theon; daturi prope diem foras & alios duos; quorum ſecundus Pattæcion; tertius verò Bion inſcribitur.

MELCHIORIS GVILANDINI BORVSSI R.

APOLOGIAE ADVERSVS PET. ANDREAM MATTHAEOLVM.

LIBER PRIMVS,

QVI INSCRIBITVR THEON.

Matthaeoli calumniae refutatae, atque eiusdem centum circiter errores obiter indicati.

EXTAT apud Apuleium Platonici dogmatis assertorem clarissimum, dictum, mea sententia, elegans & graue. Id quia THEONEM quendam, cui à vanitate dementiaque nomen; qui me haud secus, quàm si oestro percitus esset, TIMONIANO dente incessit, ignorare animaduerto, huc adscribendum esse duxi. Bonus & innoxius, rudis & imperitus, aures ad malè audiendum habens, & laudis assuetudine contumeliae insolens, multò tamen ex animo laborat, ea sibi immeritò dici, quę ipse possit aliis verè obiectare. Est. n. pudentis animi & verecundi, vt mea fert opinio, vel falsa vituperatione grauari, cum etiam hi, qui sibi delicti alicuius con-

ſcii ſunt, tamen cum malè audiunt, impendiò com moueantur & obiraſcantur; quanquam exinde, vbi malè facere cœperunt, conſueuerunt malè audire. Cum itaque mendaci ac falſa vituperatione, Mœſonicorumq́ dicteriorum dicaci nimis petulantia, grauiter famam meam proſciſſam intelligam, mul tùm ex animo doleo, innocentiam meam, ſic quorundam hominum ſceleri atque audacię patere, vt ſe impunè in illam graſſari poſſe exiſtiment. Qui me ſanè dolor meus, etſi ad reſpondendum ſic potuit inuitare, vt ſi quam aduerſarius malè dicendo voluptatem percepit, eam malè audiendo amit teret; ne tamen ad ineptias, ad quas me ille vocare videtur, orationis meæ curſus delabatur, cum abundè mihi honeſtæ rationes, naturaq́ & ingenio meo dignę ſuperſint, quibus effrenatam huius Cyclopis immanitatem atque licentiam poſſim cohibere, dabo hoc dolori meo, reiq́ neceſsitati vt reſpondeam; ab ingenio autem meo ita non diſcedam, vt tota reſponſionis meæ ratio in officio, & æqui lectoris auribus conquieſcat. Intellexeram equidem iandudum antequam procacisſima huius iſtius de quo loquor epiſtola de Bulbocaſtano, Ho Ioconitide, & cæteris plantis exiret, ex incompta & rudi appendice, quam nuper renato ſenticeto appinxit, ipſum, quanquam Elephantis tardius, parturire aduerſus epiſtolam meam, quam Conradus Geſnerus, homo inexplebili legendi auiditate per omne genus auctorum circumuolitans, inſcio me ædidit: quem ego poſthac virum, celeberrimum librorum omnium anagnoſten, & Germanicum quoad viuam vocabo Varronem, qui plus Latio laudis peperit, quàm cæteri Latini ſcriptores ſimul omnes, quiq́ nunc transfuſa rurſus in Hel

ueticum corpus anima, Germanorum omnium acu tissimus est, & sine dubitatione doctissimus, qui tam multa hactenus legit, vt aliquid ei scribere vacasse miremur, tam multa scripsit, quàm multa vix quenquam legere potuisse credamus. In quo etsi me magnorum virorum exemplo consolabar, quibus cum inimicos atque aduersarios nunquam defuisse literis proditum sit, facilè intelligebam, ne mihi quidem homini minimè cum iis comparando, acerbè eandem fortunam ferendam esse. Nam & aduersus Deum illum Mœonium vastissimum facundiæ torrentem, & literarum principem, ingeniorumq; felicissimum fontem, atque omnis virtutis parentem, si Iustiniano credimus, vt profectò credimus, scripsisse etiam scelestissimum hominem, cognomento Zoilum, legimus; qui equidem nullo alio supplicio, quàm quo periit, plecti debuit; & aduersus Theophrastum, hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, Leontium meretriculam, & prouerbium inde natum, suspendio arborem eligendi. Sed tamen tacitus sic mecum cogitabam, quisquis is futurus erat, qui inimicitias meas tanto studio appeteret, nullo meo facto, nullaq; iniuria prouocatus, rectius facturum, si senticetum illud suum, imò verò pestilens ac lemuribus infame domicilium, iam toties tonsum atque retonsum, textum atque retextum, neque tamen etiam abundè satis hactenus comptum, sed horridum adhuc luridumq;, quod Commentariorum in Dioscoridem nomine appellauit, à fœdissimis erroribus expurgasset, & tunc demum, si ita liberet, aliorum labores inuaderet, linguamq; ad contumelias natura sua iandudum prurientem conuerteret. Quod quoniam ab illo

præpostere est factum, corrigam quoad potero hominis hunc errorem, eumq́; principio lenitate orationis meæ ad id reuocabo, vnde studio contentionis & conuitiorum depulsus fuit: postea autem aliquid etiam ad conuitia, quoad me honestas ingeniumq́; meum patientur, respondebo: proq; suis non optimis erga me meritis, hanc optimam homini gratiam referam, vt meo ductu, meoq; veluti auspicio, ordinem à quo improuiso exciderat, retinere in suis scriptis videatur. Do enim operam quàm maximè, vt nostro beneficio & nos amare, & amari ab omnibus iure posse videatur. Non vtar autem verbis multis in erroribus ipsius refutandis: puto id enim à nostra inter nos beneuolentia alienum esse oportere: sed quoniam cum docto mihi viro res est & erudito, paucis tantum verbis indicare sat habebo, in quo excellens huius viri industria & doctrina humanitus lapsa fuerit. Vberiorem explicationem si quis postea desiderarit, ne hoc quidem inuitus fecero, quoad potero, quoadq; opus esse iudicaro. Lapsum igitur dico bonum virum, primum in MALABATHRO & FOLIO; quæ medicamenta duo, in vnum ab ipso confusa, Apitio, Martiano Iurisconsulto, Galeno, & Plinio latè distinguuntur. Deinde in CINNAMOMO & CASSIA; quæ aromata, auctore Galeno, loco fortassis erudito huic viro incomperto, vnius tantum sunt plantæ cortices; nec, quod ipse Galenum scripsisse ait, Cassia in Cinnamomum transit, sed contra Cinnamomum in Cassiam, Galeno teste, vertitur. Inde VIBVRNVM, quod non plantæ alicuius singularis nomen est, sed cuiusq; virgulti fruticisúe proprium, Strabo & Nemesiano poëtis testibus, falsò pro

Lantana

Lantana exponit.

Iam nisi me fessum via longior indupediret,
Scrupeus atque noui tereretur carminis ordo,
Debueram viburna Rosæ pretiosa, metallo
Pactoli, & niueis Arabum circundare gemmis.

Rursus quomodo MYRRHA & OPOCALPASVM, ex vnius arboris trunco, quæ mea est de his lachrymis sententia, manare queant, id ille, neq; vt ego opinor, satis docere pro sua incredibili eruditione, neque etiam quis ex antiquis scriptoribus id primum literarum monumentis consecrarit, poterit indicare. Hinc ZIZYPHA & SERICA, pro vnius medicamenti nominibus, contra Galeni & Plinii sententiam, perperam accipit; & MVSAM adhæc, tertio à Theophrasto inter Cyprias Palmas loco describi, malè conjicit; quòd fructus huius sapidus non sit, sed radicibus similis, vt non deuoretur, sed succo tantum expresso, expuatur: Musæ verò vel ipsomet teste, longè omnium suauissimus est sapidissimusq;. Ego plantæ huius tribus tantùm in locis in vniuersis Bibliis, sub nomine Dudaim, mentionem haberi animaduerto; & ab Aeschylo antiquissimo tragico, Phyximilon dici comperio: à cęteris ferè Græcis iuxta atque Latinis Margaritam: à Mauritanis Muz & Gemez. Qui Cyprum incolunt, μῆλα τῆς παραδείσου vocant, argumento à vulgari Asiaticorum opinione ducto, qui Musam esse contendunt eàm plantam, quæ hominum omnium protoplasto, diuino olim mandato in cibo interdicta fuit. Quod imitati nostrorum temporum scriptores, Pomum Paradisi nominant. Rasis Ficum Pharaonis dici memorat. Indi, qui in Orientem protenduntur, Melapolandam nuncupant: qui in Oc-

casum, Platanum. Denique inquilini insulæ D. Thomæ, Abellanam. Cæterum quanta sit eiusdem viri in NARDO MONTANO oscitantia, ne dicam summa Græcarum literarum, qua de re plurimi docti, & eruditi amici sui, me quidem refragante, nunquam dubitarunt, valdè miror, ignorantia, quando obliquos in rectos vertit, & verbum φέρειν, pro συμφέρειν, (malum) accipit, quodq; deterius multò est, φέρειν, cum negandi particula, pro ἄχρηστον εἶν, eo in loco exponit, alii iu dicent. Quis quæso Medicorum vnquam ita loquutus? Adeo'ne omnis doctrinæ insignis ille Dioscoridis interpres expers est, vt formulam loquendi non Anazarbeo modo illi, sed etiam omnibus Medicis protritam, χρῆσις αὐτοῦ ἐν ἰατρικῇ οὐδεμία, ignoret? Sentire secum Falloppium illum purgatissimæ auris hominem, verisimile mihi non sit, qui, si hæc vnquam ad eum perscripsit, ioco, non seriò perscripsit. Verum vix tempero mihi in tanta plerunque hominis illius inscitia, calamo nimis prurientis, quanquam auribus præstaret, quando SALIVNCAM & NARDVM CELTICVM distinguit, quas nomenclationes duas, vnius tantum esse stirpis nomina, Marcellus antiquus Medicus testis est. Tametsi amplius in eo sibi placet, quam in annulo Polycrates, vt est apud Libanium. Saliunca, quam Latinorum Homerus in rustico carmine vocat, à cæteris ferè poëtis Adonium nuncupatur, à Medicis verò Anemone, Thecrito & Seruio auctoribus. Nec me præterit Plinium inter Saliuncam, Anemonem, Nardum Celticum, & Adonium discreuisse. Sed more suo. Magnus item ipsius error apparet in OPVNTIA, quod, Theophrasti testimonio, πεδέινον est, mandi

suauitate aptum, non autem arbor, vt ipse falsò adstruit, cui vulgus perperam Fico Indicæ nomen imposuit. Ea Theophrasto ἀνώνυμος est; Plinio alio qui Palæ, & Arriano Talæ, nominibus celebrata, vt alterutrum ferè locum mendosum esse necesse sit. Rursus ignorasse eum CLEMATIDEM alteram, & VITEM sylvestrem, liquido constat. Ete nim quam sua gens Vitalbam vocat, à Dioscoride, sub Vitis sylvestris nomine describitur; quam vero ipse pro Vite sylvestri pingit, à Plinio Salicastrum nominatur; flore equidem pulcherrimo, violacei coloris, haudquaquam muscoso, cuiusmodi Viti sylvestri à Dioscoride tribuitur. Sed & SCORPAENAM piscem, cuius nulla est Aristoteli mentio, ridiculè admodum à Scorpione marino eiusdem Philosophi auctoritate dirimit. Multiplex quinetiam est error eius in DRACONE MARINO, vt non immeritò pœnas de ipso sumpsisse videantur vasti duo lumina mundi, Rondeletius & Saluianus, quorum admonitione doctior redditus, se ipsum nuper à plagis subduxit, nulla Rondeletii mentione facta; ad cuius exemplum suos eum commentarios emendasse, non dubito; vtpote cuius opus, suum istud sterquilinium anno quinquagesimo quarto supra millesimum quingentesimum, præuenerit. Ex eo itaque libro posterioris sententię suæ rei summam transcribens, quasiq; flores præcerpens, non erubuit homo animi non satis ingenui eam assertionem pro sua ædere, in qua nullam præterquam transcribendi operam nauauit. Prætereo turpissimum in SILVRO errorem ipsius, quem ab iisdem quoque auctoribus latè explicatum obseruaui. Verum enimuero & si in quàmplurimis turpiter ipsum hallucinatum pa-

Iam ſit, clariſsimè tamen error ipſius in RVBRICA SINOPICA, & LEMNIA terra elucefcit, quandoquidem, quem officinarum ſeplaſiarii Bolum Armenum orientalem vocant, Lemnia terra non eſt, vt ille malè coniicit, ſed Rubrica Sinopica, quam ipſe falsò Bolum Armenum vulgarem eſſe decernit. Deſertur namque terra ea in præſentem vſq; diem, non ex Lemno inſula, quod ipſe perfricto ſatis pudori fronte procaciter nimis clamitat, ſed ex Cappadocia, Ponti regione. Teſtes habeo, non quales ille, ſpectatæ fidei, ſi diis placet, viros, pictorem, ruſticum, &. ſe ipſum; ſed nobiliſsimos quoſque Venetos, qui mercimoniorum quotannis gratia in Conſtantinopolitanam vrbem nauigant. Sciendum præterea ALISMATIS flores illi conſpectos eſſe nunquam, quemadmodum nec geminas plantas eas, quas ipſe ad ACONITI pardalianchis, & DRACVNCVLI maioris deſcriptionem, quæſito prętextu, vt doctior videretur, effinxit, tota rerum natura in teſtimonium aduocata, quæ nuſquam gentium eiuſmodi monſtra, qualia ipſe exculpi curauit, generat. Ex hac.n. doctrina demanaſſe lector ſciat, vt eum Arcadibus, quos ex hominibus in lupos conuerti, rurſumq; reſtitui ſibi legimus, rectè cum cęteris eruditiſsimis viris conferendum putarem, atque iſto quoque nomine in cunis enecandum ęquum arbitrarer. Dignum vero relatu mire ipſum falli in DICTAMNO albo, & TRAGIO Cretico, quondo plantam primo loco nominatam antiquis ſilentio omiſſam ait, & poſteriorem hodie agnoſci negat. Etenim luce meridiana conſtat clarius, Tragium Creticum aliud eſſe nihil, quàm quod rudis herbariorum plebecula, eu

fus ille non iniuria tropæophoros antesignanusq́ posthac dicetur, Dictamnum album nuncupat. Neque ipsum ab hac sententia mea reuocare debet, q Dioscorides Tragii fructus & folia, Lentisco minora tradit, quando non μικρότερα, sed μακρότερα legendum probo, Plinium sequutus, qui illud Terebintho ęquale facit, quanquam est vbi & Iunipero simile scribit, librariorum ne iniuria, an sua incuria, haud scio. Porrò PALIVRVM Africanam, falsò Agrifolium vulgò dici statuit; siquidem Agrifolium à Theophrasto Cratęgus appellari videtur; quod non affirmo: at Paliurum Africanam, cuius idem auctor meminit, Iuiubam esse, vt non dubito, sic propemodum certus sum, Agathoelis libro historiarum patrię tertio auctoritate suffultus. Iuiubam parcius auctorum pręconiis inclaruisse miror, quum præsertim Homero, antiquissimo Græciæ vati ante annos propè ter mille, Loti nomine, in nono Odyssęę libro multis versibus celebrata sit, Polybio Megalopolitano libro historiarum duodecimo docente. De herba, non arbore intellexit idem poëta in Iliade ξ, quando Iouem rem cum Iunone habuisse canit, terra subter Lotum, Crocum, & Hyacinthum gignente. Sit quam Turcæ, Alé & Zampúl vocant, Itali Tulipan, nomine barbaro, & proinde peregrino, quęrendum: quanquam parum referre autumo, si vel pro vrbana, vel syluestri Dioscoridis Loto capiatur. Verum quum Plinius tres laudasse Homerum flores adnotet, Lotum, Crocum, & Hyacinthum, nec Lotorum qui apud Dioscoridem habentur flores, pręstanti forma commendabiles sint, vix fieri posse reor, Homerum de iis loquutum. Cęterum Lotus Aegyptia etsi flore constet pulcherrimo, nullum

tamen hâc parte locum occupat, vtpote quæ in ficco nafci recufet, Croco, & Hyacintho nequaquam in aquis prouenientibus. Nec funt aquę ad coitum aptę, fundum petente corpore. Dura mediocriter, vt ille nouit melius, ad id certaminis genus, non fluxa materies apta. Eodem modo in COSTO, ac ZEDOARIA, atque ZVRVMBET, multis ipfum erroribus implicitum video, & notius ei effe putaffem quàm vt hoc loco adfcribere haberem neceffe, Zedoariam officinarum, neque Zedoariam effe, neque etiam Zurumbet. Cęterum Zedoariam vulgarem, Coftum Syriacum à Diofcoride appellari, vti quifque eft doctisfimus, ita promptisfimè fententiæ huic accedit. Zedoaria porrò Arabum à peritioribus officinarum feplafiariis, Zedoaria rotunda, ad differentiam longę, hoc eft Cofti Syriaci, quem omnes Zedoariam abfolutè vocant, nuncupatur, fi modò alia fit à Ficaria vulgò nominata, quam eruditis Apios Italicum dici placere video. Non nulli Ariftolochiam capnitin appellant, falsò. Alii ad Capni fpecies referendam cenfent. Nec defunt, qui Leontopetali genus rentur, haud planè inepte, vt mea fert opinio. Inueni è doctis, qui Cyperi fpeciem arbitrarentur. Malè in officinis quàmplurimis Ariftolochię rotundę vicem gerit. Fuchfius Piftolochiam cognominat. Longè melius, Radicem cauam, Dodonęus. Hęc in tranfitu monuiffe quid officiet? Venio ad Zurumbet, quod ipfe fanè rectè Arnabum feu Arnabonem à Paulo & Aëtio cum cęteris vocari ftatuit; Gefnerus, Carpefium, malè. Auicennę Zarnabum dicitur. Actuario, Carnabum, feu Carnabadium, vel Zarnabum, & Zarnabadium, vt obiter rizomaftigas iftos rideam, Carnabadium

apud Cassianum Bassum, & Myrepsum, Cuminum Aethiopicum esse nescientes. Rasi Zarnab. Galeno Malabathrum Alexandrinum. Aretęo Malabathrum Indicum. Denique Plinio Malabathrum Syriacum. Sit quod vulgo Folium Canellę vocant, nec ne, seuerioribus rerum harum ęstimatoribus perpendendum relinquo. Ego vt non planè contendo, ita certè propensissimus sum, vt credam. Quin & CNEORVM vtrumq; clarum illum Dioscoridis interpretem, Chamælæam & Thymelæam esse, ex Aretæi, Dioscoridis, Plinii, Galeni, & Aëtii traditione, ignorare demiror. Quid dicam? Imago, quam ille proponit SARXIPHAGI, æquè cum Epithymo, cui id Dioscorides assimilauit, conuenit; atque Iuncus cum Lilio. O' miserum hominem, qui huc vsque non didicerit, Sarxiphagon Pauli & Dioscoridis, ab Apsyrto Talantion, & Osteocollon vocitari; à Patauinus verò Garofanetum; à Venetis autem Dinarolam. Ad extremum; à Seplasiariis, rizotomisq; non paucis in Italia, Saxifragiam Frigimelegæ, nomine à vi, calculum frangendi insigni, & inuentore, Francisco illo Frigimelega, Medicorum hac ætate coryphæo, corrivato. Ab hoc verò haud ita disparatum illud quoque, quando pro LIMONIO, insciè, vel certè dolosè, Behen rubrum officinarum pingit: atq; rursus BETAM SYLVESTREM malè herbariis cum Galeno contra Plinii existimationem subtrahere cupit, quum contra non Plinius, sed ipse, & Galenus negligentiæ inscitiæq; accusandi sint, qui Betam syluestrem apud Dioscoridem nondum deprehenderint. Miror profectò, miror, tam celebrem Dioscoridis interpretem qualem ille se esse iactitat, Betam syluestrem in eo auctore hactenus non le

giſſe. Verum mirari denique deſino, quando ipſum in explicandis IXIA, & CHAMAELEONTE albo, nigroq́, fœdè adeo hallucinatum eſſe video, vt nihil poſſit dici turpius. Ita'ne illi Dioſcorides, quem explanare conatur, lectus eſt, vt Ixiam, quam auctor ille libro ſexto inter venena connumerat, non albi Chamæleontis gummi, quod ipſe falsò ſtatuit, ſed plantam per ſe ab vtroque Chamæleonte diſcretam ignoraret? Debebat eum profectò eius rei Theophraſtus admonuiſſe, qui tres eſſe plantas, Ixiam, Chamæleontem album, nigrumq́ prodidit, vt interim Dioſcoridem ſilentio prætereæm; qui eodem libro, cuius proximè mentionem feci, Ixiam, & Chamæleontem, inter peſtiferas & lethales radices connumerauit. Si itaque Ixia, Dioſcoridis teſtimonio, planta ſui generis eſt, à Chamæleonte differens, nequaquam albi Chamæleontis viſcum, ea eſſe Ixia poterit, quam idem auctor inter exitioſa pharmaca reponit. Eludet fortaſsis ille nodum hunc, Ixiam Dioſcoridem Chamæleontem candidum appellaſſe inquiens, Chamæleontis autem nomine abſolutè poſito, nigrum intellexiſſe. Sed caueat queſo, ne ſe in grauius mulcto priori periculum præcipitet, quando auctores habeo non vulgares, qui Ixiam, quatenus venenum eſt, ab albo Chamæleonte ſeparant: quanquam licet Chamæleontis etiam nomine, nigrum intelligat, errat nihilominus, quòd atrum Chamæleontem à Dioſcoride inter venena referri negat. Hæc, ſi illi, annoſo quidem ſeni, ſed herbarum nobilis ſcientiæ rudi, obſeruata fuiſſent, nunquam ἰξίνην καὶ ἰξίαν apud Theophraſtum, quas voces Gaza, nullo diſcrimine, Carduum pineam malè reddidit, quod item interpres ille Anazarbei celebris hactenus igno

ignorauit (quî enim scire potuit, cum Theophrastum græcè nunquam legerit, nec, si legere velit possit?) ad Scholymi genera reiecisset. Sed tempero mihi æquè in his atque in cæteris nęniis suis latè explicandis, quando cursim tantum ista noto, iustum aliquando de omnibus volumen conscripturus: & si vehementer interim doleo, mihi cum tam indocto, impudentiq; homine, cuiusmodi ipse est, negotium intercedere. Sed omnis fortuna ferenda est. Herculi quoque procaces mulierculas alapas impegisse legimus. Sic ille sanè edentulus senex, iuuenem quinque & viginti annos natum imperitię accuset, modò metipse suam toti orbi inscitiam declaret, patefaciatq;. Verum vt incudem eandem, quod dicitur, porrò trudere pergam, apud eundem auctorem malè pro SISERE, Carotam croceam, quam mei Borussi Gele moren vocant, pictam offendi. Neruus quidem plantæ eius radicibus inest, sed tantum abest vt amaritudinem habeat, vt nihil amaris dici possit magis contrarium; nec modò non à reliqua mole neruus ipse separatur, sed tota etiam radix, cruda, coctaq;, iucundissimè à puerulis estur. Nihil equidem hæreo MELOPEPONEM, quòd nomen in Græcia seruet, Melonem vulgarem, quod ipse statuit, esse non posse. Animaduerto præterea nomen σίκυος apud Græcos generale esse oīum horariorum fructuum, videlicet Peponum, Melonum, Cucumerū, Anguriarum, & cęterorū generis eiusdē, quādoquidem Galenus, libro περὶ τροφῶν δυνάμεως secūdo, tradit, negare ex Medicis nonnullos, fructum, qui Pepon dicitur, simpliciter appellandum πέπονα, sed cum additione σικυοπέπονα, id est Peponem cucumeralem, ac si πέπων ex genere τῶν σικύων esset. Pro-

inde turpiter hallucinatur ipse, qui σίκυος nomine, eam tantum plantam comprehendi ait, quæ Latinis Cucumis nuncupatur; cęterum omnia, tam Cucumerum, quàm Melopeponum genera, Pepona nominari; quanquam ne hoc quidem vsquam apud Galenum, quem tamen suæ sententiæ adstipulari putat, extare hactenus obseruaui; nisi quatenus dictio πέπων, idem quod τὸ πέπανον significat, hoc est maturum, quod aliis quoque quę maturescunt, conuenit, si eidem Galeno credimus. Sed & tertium item in paucis hercule verbis errorem admittit, quando Cucumeris nomenclaturam apud Latinos, ad fructum alium nullum, præterquam ad eum, qui propriè Cucumis, & Cucumer vocatur, & à Græcis σίκυς appellatur, extendi falsò arbitratur. Etenim Cucumeris appellatione, & Peponem, Melopeponemq́ contineri, apertissimè Plinii verbis innotescit, Cucumeres cum magnitudine excessêre, Pepones vocari tradentis; Melopeponem autem Cucumeris speciem esse noua forma, in Campania ortum. Ex quibus equidem planum fieri opinor, Cucumeris nomenclationem apud Latinos, æquè atq; σίκυος apud Græcos, generale nomen esse ad omnes horarios fructus, qui Cucumeris speciem æmulantur. Cæterum SABINAM, quam ego cum Plinio sterilem esse auguror, ipse fructiferam cum Fuchsio pingit: quanquam me non præterit Arabum ea in re sententia. Mox item CEDRVM magnam falsò bacciferam cum Dioscoride statuit, cum conum eam gignere, non leuibus argumentis in epistola ad Rosarium comprobarim. Iam verò nec HIPPOSELINON, vulgari Ligustico consentire, vel ex nuda seminis figura doceri atq; conuinci potest. Ego stirpem eam Theophrasto Liba

notidem dici reor: etsi non desint, qui Silphion es se defendant, numismatum antiquorum auctoritate roborari; quam equidem sententiam, nec probo, nec reiicio. Quin & SMYRNION, Macetonem esse non posse, semen ipsum clarissimo argumento est. Sed nec in explicatione quidem PETROSELINI & SELINI, hoc est Apii, quæ herbę appellationes suas veteres in multis Grecię locis retinent, ab errore vacat. Ego plantam, quam vulgus Petroselinon vocat, verum priscorum Petroselinon autumo, tum quòd à descriptione nihil abhorret, tum quòd nomen suum, non in Græcia solùm & Italia, sed in tota etiam Europa seruat; tum quoque quòd Cyprii geminas vulgò plantas agnoscunt, quarum vnam Selinon appellant, quam ego pro antiquorum Apio interpretor; alteram Macedonicum, quod nostrum Petroselinon est; nomine, à loco, qui Galeno proditur, deriuato. Nec est quòd in TRAGI agnitione cristas magnopere erigat, quando non Tragum, sed Drypin pro Trago pingit, Theophrasto magnam differentiam inter Tragum & Drypin faciente. Rursus pro PARONYCHIA, Adiantum candidum proponit. Itaque in huius plantæ ignorantia, duplici de causa verberibus cædi dignus est, cùm quòd Parietum Rutam, Adiantum candidum esse ignorat; tum quòd Adiantum candidum falsò pro Paronychia exhibet. Mirum ipsum erroris istius non potuisse admonere, Pepli, quam proponit figuram. Etenim si quis Peplum, & Parietum Rutam iuxta se collocet, eandem inter eas stirpes similitudinem deprehendet, quæ inter Adiantum nigrum, & Portulacam cernitur. Iam si alicui plantam, quam ille pro ANDROSACE suppo-

nit, explorare liceat, liquidò deprehendet, non modò acrem non esse, quibus alioquin qualitatibus Androsacen præditam legimus, sed ne acribus quidem aliam posse inueniri stirpem magis contrariam, quippe, quæ Musci marini genus vnum sit, frigidum siccumq́. Turpe profectò esse nouitio isti rizotomo neminem iturum inficias arbitror, CONSILIGINEM, à Græcis Helleborum candidum dici, nondum cognoscenti, collatis præsertim Vegetii, Apsyrti, Columellæ, & Plinii verbis. At quota per Deos immortales errorum eius portio erit, pro SPINA ALBA, Silybum exhibentis? In quo item SILYBO, quemadmodum & in multis plantis aliis, cuiusmodi sunt, POTERIVM, MOLY, PICNOCOMON, SOLANVM MANICVM, OTHONNA, ESCVLENTVS & VOMITORIVS bulbi, PHYTEVMA, CATANANCE, LEONTOPODIVM, STRATIOTES aquaticus, &c. suam ignorantiam accusat, quę quia ei notę non sunt, protinus ab omnibus in Italia ignorari falsò definit. Inde ABSINTHIVM PONTIVM, cum Absinthio vulgari contra Galeni sententiam confundit. Insignem mehercule nouitium istum herbariorum ducem, qui tanto temporis interuallo nondum didicit, binas Absinthii Pontici nomine plantas auctoribus venire. Ex iis altera cum Absinthio absolutè prolato conuenit, quòd, Dioscoride teste, optimum in Ponto oritur. De hoc intelligit Galenus, quando Absinthii, libro simplicis medicinæ sexto, tria tantum genera statuit, neque Ponticum, ab absolutè prolato, distinguit. Altera, Absinthium propriè Ponticum appellatur, non quòd laudatissimum in Ponto proueniat, sed quòd

copiosissimum; quanquam & apud alias gentes nasci, nihil prohibet. Hoc Absinthium, auctore Galeno, magis adstringit quàm cætera, & amarum minus est. Adhæc aroma olet, reliquis fœtentibus. Postremò, foliis & floribus longè, quàm alia Absinthia minoribus constat. Nec in Ponto tantum, sed in Pannonia quoque; Romæ item, & variis in Latio locis copiosè exit. Quin & pro ACACIA PONTICA, Aspalathum, sua nulli notum sententia, depingit, errore in epistola ad Langium latè declarato. Sed quo me vertam? EBENI innumeros haberi in Italia truncos adstruit, nec animaduertit, lignum, quod vulgò Ebeni nomine venit, suffitum supra carbones, iucundum odorem non efflare; neque ad cotem allisum, russescere; neque etiam cum aqua tritum, in succum abire. Ferri sanè potetat error iste, etsi fœdus, de Ebeno, ni etiam pro IVNCO ODORATO, qui Theophrasto, Vitruuio, & Plinio testibus, nihil à nostrati Iunco differt, odore, viribusq; demptis, officinarum Squinanthum pingi curasset. Nec dubito, quin non BVLBVM Esculentum pro HYACINTHO suppofuisset, si Auicennam, & Massarium inspexisset. Iam verò HYPECOON sic Rutam foliis suis æmulatur, si quis plantam, quam ipse proponit, inspiciat, quemadmodum Ruta, Vitem. Quæ obsecro lamia, quæ stryx, quæ erynnis, quę furia, quę denique Megęra hominem istum compulit, vt tantam sibi in Dioscoride emendando auctoritatem arrogaret? Rogo vos eruditi omnes, qui non ad Dioscoridis modò lucernam eui gilastis, sed Theophrasti quoque, & (quod Fabius ait) in suda veste durastis, fuligines lucernarum bibendo, ad procinctum enixa virtute dum tenditis,

quòd nam est in his Dioscoridis verbis, θλάσπι βοτάνιόν ἐστι στενὸν τοῖς φύλλοις ὡς δακτύλου μῆκος πεπτωκόσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀκροσχιδέσιν, ὑπολιπάροις, correctione dignum crimen? Ille dictionem ἀκροσχιδὴς, deprauatam oggannit, nec Plinium ante mille & quingentos annos folia Thlaspeos in cacumine diuisa scripsisse animaduertit. Atqui si Dioscoridis codex luxatus est, profectò & Plinii verbis mendum subesse necesse est. Sed danda fortassis viro ei venia est, qui dum Dioscoridis phrasin non intelligit, Plinium legere non potuit. Rogo eum vehementer etiam atque etiam, ne posthac commentarios suos recudere velit, ni græcas prius literas imbiberit, & Dioscoridem totum græcè legerit. Verbum ἀκροσχιδὴς, non supremum folii apicem sectum, sed totum illius ambitum leuiter dentatum significare, ex Capite de Sideritide altera, & Senecione intelliget. Mirum quin etiam videri debet, pro ERYSIMO, Erucę genus in commẽtariis suis proponi. Erysimum profectò Romę, Patauii, & alibi notissimum. Plantam, quam ipse per subiectam oculis figurã exprimit, βροῦβες Cretenses vocant. Non desunt ex eruditis, qui Lampsanam esse contendant. Cęterum cum LOTVS, ęquè arbor atque herba, tria tantum, auctore Dioscoride, nec plura, ex singulis pediculis folia producat, argumentis eius sententiæ ex Cap. de Oxytriphyllo, Loto sylvestri, & Cytiso assumptis, aliter etiamnum Theophrasto tradente, ille tamen pro Loto herba, non trifolium, sed quinquefolium exhibet: pro Loto verò arbore, plantam, in qua tria folia visa nunquam. Itaque arbor, quæ in Tridentino agro Bagolarus vocatur, vel Dioscoridis Lotus non est, vel Dioscorides ipsemet Lotum ignorauit. Ille nodum,

comesto nasturtio, si poterit, excutiat. Expecto quid suæ pariturae sint musæ. Sed vereor ne abortum faciant. Præterea cum SOLANVM MAIVS, suæ gentis hominibus Bella donna appellatum, Strychni generibus annumerat, atque antiquis scriptoribus silentio omissum decernit, Theophrastum sibi nunquam lectum, clarè exponit. Ille, si Mandragoram eius auctoris, differre à Bella donna ostenderit, concedam sanè lectum ipsi Theophrastum, sed minimè intellectum. Porro autem in SOLANI SOMNIFERI agnitione, vel ipsum, vel certe Dioscoridem falli necesse est. Etenim quod ille expresso icone proponit, & floribus & radicibus, candidis paruisq; constat: contra quod Dioscoridi describitur, flores habet magnos rubrosq; radice item prægrandi russaq; viuit. Nec ego SCORPIOIDEM, Romanorum atque Hetruscorum Amoris herbam puto, quin imò hanc verum veterum Thelephion, Theocriti scholiastis auctoritate defendo, ritu ad hæc vsq; tempora propagato, magnæ Italiæ partis consensu, illi nondum explorato. Peream, si quid dicam, intelligit. Rursus autem euidens viri illius error in PIPERE rotundo, longoq;, & vulgaribus CVBEBIS apparet. Etenim Cubeba officinarum, à Theophrasto Piper rotundum appellatur, ab Hippocrateque simpliciter Piper. Quoties enim cunque apud Hippocratem, vel Piperis, vel Indici, vel Pharmaci Indici oculorum, vel denique Myrtidani, seu, vt alii codices habent, Myradani, mentio incidit, perpetuò Piper rotundum Theophrasti, hoc est Cubebas vulgares intelligit. Cum verò στρογγύλον, hoc est rotundi meminit, rotundum Dioscoridis Piper, album nigrumque, exponit. Id à nemine hactenus

animaduersum, miror maximè. Nec me fugit, Galenum hac parte insigniter lapsum. Cubebam, quę Piper rotundum sit, à Strabone Corsium dici opinor. Cęterum Piper longum, cuius hodie apud omnes gentes vsus est, minimè cum antiquorum macropipere conuenire, liquido Dioscoridis & Theophrasti verba coarguunt. Sit quod vulgò Calecuthicum Piper appellant, nec affirmo, nec refello. Proh Deum immortalem quantas nectit vir ille nugas, qui vt videatur singulare aliquid conspexisse, Piperis plantam, Venetiis in horto clarissimi Medici Maphęi vigere fabulatur. Atqui si frutex ille Piper est, vel etiam Amomum, vt alii somniant, parum aberit, quin vulgare Ribes, vel Piper, vel Amomum esse posit. BITVMEN insuper Iudaicum in Italiam apportari cœpisse negat, magna interim eius Venetiis copia. At vulgaria citrinum albumq; SANTALA, cum secundum in caliditate ordinem attingant, quis Mauritanorum Santala esse dicat? Iam vero AMARACVM, & MARVM, magnus ille Dioscoridis interpres, contra Galeni sententiam confundit, qui Amaracum, libro Antidotorum primo, à Maro clare distinguit. Nec, puto, vir ille COTVLAM fœtidam, esse Parthenion negasset, si extare apud Hippocratem, Parthenion μικρόφυλλον obseruasset. SCOLOPENDRION item & ASPLENON, vnam tantum esse plantam, magno molimine contendit, atque interim in Galeni codicem fœdissimam maculam inducit, Tralliano Scolopendrion ab Aspleno in variis medicamentis separante. HORMINI Galenum in simplicium pharmacorum numero meminisse negat, quum Phorbion esse iam olim Gesnero notante, didicisse potuerat. Si

dubitat,

dubitat, Paulum adeat, vtroque sub nomine eandem non sententiam solùm, verùm etiam eadem verba referentem. Dispeream, si illi vnquam vel Galenus, vel Theophrastus, vel Plinius, vel Paulus, vel ipse etiam Dioscorides à capite ad calcem lectus. Neque enim Platonem, Iamblychum, Plotinum, Plutarchum, Aristotelem, Homerum, Pindarum, Apuleium, Liuium, Senecam, Pausaniam, Polybium, Athenæum, Sacra Biblia, Augustinum, Hieronymum, Clementem Alexandrinum, Quinquaginta Digest. libros, Nicandrum, Theocritum, Philostratum, Demosthenem, Dionysium, Xenophontem, Vitruuium, Statium Papinium, Tertullianum, & innumerabiles auctores alios nomino, quos ipsum nunquam inspexisse, exploratissimum habeo. NARCISSVS, quum ter anno vno, Theophrasti testimonio, floreat, ipse tamen plantam semel tantum flores gignentem, Narcissum pictura defendit. TELEPHIVM, Fabariam esse, etiam cæcus idemq; astomos negauerit. Verum viri eius Scorpioidem, Telephion priscis hominibus nuncupari, nemo non probè in re herbaria institutus, facilè concesserit, ratione quam dixi. Cæterum AMELLVS, Aster Atticus non est, sed vel Chelidonium minus; vel Primula veris minor, in quarum plantarum foliis euidenter admodum violæ sublucet purpuram nigræ, ancipiti foliorum intellectu, neu quis mussitet. Lapsum quin etiam nouitium istum Anazarbei Dioscoridis interpretem in LIGVSTICO comperio, pro quo ineptè equidem Siler montanum herbariorum pingit, plantam solo seminis odore, qui cimicum est, execrandam. Itidem illi in CLINOPODIO contigisse, pro quo perperam Aeginetæ Betonicam ex-

hibet manifestè elucet. Nec videre satis queo, quę causa sit, cur vulgare officinarum BVGLOSSVM, antiquorum esse Buglossum non possit. Ego profectò Bubulam priscæ ætatis linguam, Græcię, Italię, Germanię, Gallię, Hispanię, & in summa omnium gentium vnanimi consensu, vulgare Buglossum esse defendo. Boraginem verò à Dioscoride Echion vocari auguror, quod non decerno. Id nasutulo illi herbario suis id examinare calculis integrum esto. SIDERITIDEM alteram, Pimpinellam in Italia dici, tota Græcia dictitat. Chii, Rhodii, Peloponenses, Corcyrenses, cęteri, Pimpinellam, hodie Sideritidem nōiant. Sed nescio quod mōstrū, magnus ille Amati peccatorū expiator, pro Sideritide affert. Idem in SESAMI & MYAGRI explicatione, mirùm quàm cœcutiat hallucineturq́, quando Myagrum esse, Sesamum primo à se loco locatum, nescit, & Sesamum, cui secundas tribuit, Sesamum definire non audet. Omitto pręclaram illam Oryzam, priori ab ipso volumine expressam, cui Holco apud Plinium nomen, nunc verò in melius, Falloppio monente, mutatam. Facit profectò, vt nimium intelligendo, nihil intelligat. Rursus ERVVM in Italia Mochum nuncupari, secum sentio; sed plantam, quam ille pro Eruō, ex Fuchsio, supponit, Mochum esse pernego. Cogitet quæso ęquus lector quam sit vir ille candide frontis homo. Mochum, Eruum esse, verè dicit, interim tamen Mochum, ignotam sibi plantam statuit, quando non Mochum, sed nescio quam vagam stirpem aliam, pro Erūo, pictura exprimit. Cur vero SCILLAM etiam ex Græcia & Italia, in Hispaniam remittat, mirari satis nequeo, vberrimo eius in Græcia & Apulia prouentu, nomine rituq́ue

veteri in limine ianuę eam suspendendi ad hæc vsq; tempora propagato. Scillam esse decerno ex Galeni sententia, cui radices sint candidæ: Pancracion, cui russæ; Dioscoridis auctoritate. Ille, si Scillam terræ suæ hærentem conspexisset, ternos eam flores fundere haud negasset. Quod cur ex Theophrasto adnotauerit, nec Narcissum ter florere, quod ibidem traditur, obseruauerit, magni est apud me momenti. Agnosco sanè, cum hoc in loco, tum in aliis non paucis, ingenium suum, vafrum & versipelle. Sed crasse item in NARCAPHTHO & STACTE errat, quæ ille medicamenta duo, pro vulgari Tegname, & Styrace liquida exponit, rectius facturus, si recantauerit. Styrax enim liquida, ex recentibus Styracis arboris corticibus, admixto oleo, ingentibus torcularibus, in Asia minori, Aegypto, & Græcia præmitur, quos ita expressos cortices, magna Italiæ pars, Tegname vocat: Siculi & Calabri, Bu furi. HYSSOPVM adhæc spicatam esse plantam ait, quod Dioscorides inter vmbelliferas stirpes retulit, Origani, & Chrysocomis, quam ego Linariam auream Tragi interpretor, testimonio. Nec me Aristotelis de Chrysite verba, quàm Chrysocomen esse, eiusdem auctoris decretis constat, mirum in modum terrent. SCINCVS porrò Gręcis auctoribus aquatile animal non est, sed terrestris Crocodilus, sui generis, à quo odorati stercoris genus, Crocodileam vocant, Dioscoride teste. Aliter Latini rerum conditores de Scinco, & Crocodilea sentiunt. Verum ego Græcorum adhæreo placitis. Idem pro FABA AEGYPTIA, Ari genus, in multis Italiæ hortis frequens, perperam proponit. Quod si ille plantam ipsam crudam

D 2

coctamue deguſtaſſet, nunquam profectò Colocaſiam ſanxiſſet. Superat acredine & feruore ſuo Arum, æquat autem Dracunculum. Nec ſcio eandem ne, an diuerſam plantam intelligit, quando Arum Aegyptiacum, cum ſua iſta Colocaſia confert, quam equidem multùm vereor, ne nihil ab Aro Aegyptiaco diſcrepet, non ſanè eo cuius Plinius meminit, ſed quod ipſe ἐκ περιουσίας, Arum Aegyptiacum cognominat. Hinc HEMEROCALLIDEM cum Lilio purpureo Dioſcoridis confundit, nec plantæ eius florem ἰσχυρῶς ὠχρὸν deſcribi animaduertit, abs ſe propoſitæ, ſanguine tincto. Quod ſi autem MOSCHI ODORATI, & CASTORII medicamentorum hiſtoriam, integrè & verè noſſe velit, vltimum ſibi Rondeletii Amphibiorum libri caput legendum putabit. Lapſum item inſigniter in MYRISTICA, VOMICA, & METELLA nucibus comperio: ex quibus poſtremo loco nominatam, vulgo Stramoniam dici, non modò ignorat, verùm etiam Vomicam officinarum, falſò Metellam, contra Bellunenſis ſententiam, decernit. Auctores habeo, Ebenbithar, Auicennam, Haëſen, & cæteros Mauritanæ familiæ ſcriptores. Iam verò quod Myriſticam nucem antiquis incompertam ait, non probo. Quid enim? An eam Theophraſto Comacum, & Plinio Cinnamum Caryopon appellari, euertet? Nec refert quod Plinius Cinnamum Caryopon in Syria naſci tradit, quando locum in quo aromata proueniunt, tota antiquitas ignorauit. Cæterum pro STACHYDE, malè Sphacelum, cum reliqua herbariorum turba pingit, atque LAVRVM ALEXANDRINAM fructum inter folia ferre, contra veterum auctorum ſententiam, falſò

decernit, Dioscoride ἐν μέσοις φύλλοις nasci eum recte tradente, atque Theophrasto Laurum Alexandrinam ἐπιφυλλόκαρπον asserente, quicquid dicat Plinius. Profectò legisse ipsum auctores eos, nec Angelis de cœlo nunciantibus, in tanta ignorantia, concesserim. Agnoscere ergo ex his poterit, non modò non differre, quod ipse negat, Laurum Alexandrinam & Hippoglossum, sed nec Chamædaphnen quidem à Lauro Alexandrina discrepare, tum quòd descriptio, vna tantùm sit omnium, tum quòd facultatibus egregiè inter se conueniant. Accedit ad gratiam, quòd nullus omnium Chamædaphnes ante Dioscoridem meminit, nec Lauri Alexandrinæ ante Theophrastum. At Hippoglottidis coronæ mentionem fecêre Plato comicus in Ioue, Theodorus in Atticis dictionibus, & Pamphilus in libris de nominum compositione; quam ex Hippoglossi foliis constitisse, satis Dioscoridis verbis apparet. Nec me mouent Galenus & Paulus, Laurum Alexandrinam ab Hippoglosso & Chamędaphne separantes, quando iidem auctores non rarò de iisdem plantis, in diuersis locis pertractare soleant. Argumento capiantur, Malabathrum & Phyllon malabathri: Aster Atticus & Bubonium: Horminum & Phorbium: Echinus & Erinus: Chamædrops & Chamædrys: Amaranthus & Heliochryson: Neuras & Poterium: Cacalia & Cancanus: Myaron & Myagron. Sed & Dioscoridem quoque idem fecisse, apertissimum est, ignorantemne, an abundè diligentem, nescio. Exemplo sint, Mercurialis & Phyllon: Helenium Aegyptiacum & Panaces Chironium: Buphthalmos & Chrysanthemon: Sion Crateuæ & Sisymbrium aquaticum: Rhamnus tertia & Lycium Indicum. Errat quin

etiã postrêmus iste Dioscoridis interpres in MANNA & SACCHARO, quorum medicamentorum alterum falsô vulgare Saccharum definit, alterum priscorum Saccharum malè inficiari audet. Etenim Saccharum antiquorum ex sublimi æthere decidere, nec vlla ex harundine resudare, Aristotelis, Galeni, Dioscoridis, Auicennæ, sed quàm clarissimè Alexandri Aphrodisæi testimonio euinci potest. Sacchariferi calami meminêre ex antiquis Theophrastus, Varro, Dionysius Alexandrinus, Solinus, Strabo, Lucanus, & Galenus. Quin etiam cum XYLON, seu GOSSIPIVM, à Theophrasto δένδρον ἐριοφόρον appellari ignoraret, priscis illis Græcię hominibus silentio præteritum, affirmare non erubuit. Verum ne quis in hoc libro nostro Rhodium putet sacrificium, desinamus aliena grauius aut insectanter conuellere. Neque enim proposita nobis obstrigilatio vlla est, nec doctorum hominum dispendio gloriolas inanes captamus. Tunc enim Homericum illud posset grauius insusurrari.

ὁπποῖον κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖον κ' ἐπακούεις.

Monitos tantum legentes volumus, quid senserint alii, quidúe ipsi proponamus in album, οὐ πρὸς ἐπιδοξάζοντες, idest non idem opinantes. Candore eodem ac simplicitate, sicubi lapsi fuerimus, reuocent ad libram, quoniam hominis est in pluribus conniuere: nam & ipsi nostra quoque allisuri videmur (neque enim ita nos amamus aut miramur, vt nesciamus perdere) sicubi potior se ostentarit ratio. Et cum riuali, & sine riuali posteritati allaboramus. Sed nunc deniq; ad te MATTHAEOLE orationem meam conuerto, quam Grǽco ne sermone, an Romano instituere debeam, haud scio. Vi-

deris enim vtriusque linguę ex ęquo peritus. Verum tu Gręca te scire magnificè crepas. Atqui Latinam linguam miser ignoras; nec sanè aliam pręter eam quam à parentibus hausisti magnopere calles. Argumento capio, Commentarios in Dioscoridem tuos, à Ioanne Odorico Melchiorio nepote tuo, in Latinam linguam ex Italica transfusos, & tuo nomine ęditos. Possem ego quamplurimos errores alios in senticeto illo tuo indicare, ni alterius id esse instituti scirem. Neque enim acerbè, neque omnes omnium errorum tuorum lapsus insectari, mihi hoc loco est propositum: quorum sanè pro ingenii tui foecunditate, ita scripta tua sunt feracia, vt vel non mihi, qui me tibi non inimicum esse profiteor; vel non vno libro esse videantur persequenda. Simul autem lectori concedendum est, vt aliquando respiret ab earum rerum lectione, quas ipse etiam attingo, mihi crede, inuitus. Nam si quis eiusmodi legendarum rerum erit posthac auidus, huic non vereor, quin aliàs abundè possim satisfacere, cum doctissimę tuę epistolę, sic, vt opinor, respondebo, vt dignum patella operculum nacta esse videatur. Tu interea temporis, ista, si potes, in integrum restitue. πέμψω δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ταχέως, ἄμ ταῦτα δόξῃ μὴ παντελῶς ἄμουσα, μηδὲ ἀπροσδιόνυσα εἶναι. Nulla enim res potest esse eadem festina simul & examinata, nec esse potest quicquam omnium, quod habeat & laudem diligentię suę simul, & gratiam celeritatis. Prębui me quorundam voluntati, qui oppidò voluerunt, quę à me desiderabantur, vt scriberem confestim, & planè ex tempore. Et est medius fidius formido, ne id mihi euenerit, quod Coruo suo Aesopus fabulatur. Id erit ne dum laudem hanc nouam captare apparo, illam quam ante peperi, cogar

amittere. Sed tu de Apologo quęris? Piget cum dalíuio supino, santracꝗ, vt reconditis Aurelii Aelii verbis vtar, fabulari. Seriò, & candidè, omni remoto affectu, loquor: Inuentus ex eruditis hactenus nemo, qui vel pro iis, quæ rectè à te dicuntur, vllas tibi deberi fateretur gratias, quando notatum tibi toto opere noui nihil, quod idem non longo tempore ante Hermolao, Ruellio, Virgilio, Maſſario, Mundellæ, Caprili, Braſauolo, Cordo, Leoniceno, Manardo, Fuchſio, & cęteris eruditiſsimis hoībus obſeruatum deprehenſumꝗ ſit. Itaq; vbi de tuo promiſis aliquid, cœcutis, erras, falleris: vbi veritati conſentanea tradis, ex retextis aliorum ſertis nouas corollas demens concinnare gaudes. Τὸ μὲν νόημα τῆς θεοῦ, τὸ δ' κλέμμα σόν. Proinde cum me immeritò in ineruditos & incomptos illos, ac conuitiis monſtriſꝗ referciſsimos in Dioſcoridem commentarios tuos, nouiſsimè æditos, μολυνοπραγμονούμενον, Hipponacteo præconio, atque Archilochio edicto traduxeris, his te nunc epithetis, pro officio illo tuo, pro ſingularíꝗ in me beneuolentia tua, atque amore, quo Guilandinum complecteris, clarum, conſpicuumꝗ fieri, nolis, velis, patiaris. Ανθρωπος εἰ μάταιος: aut mauis ματαιολόγος: vel ſi ita lubet μάταιος ὅλος: μάτταβος: ματιολοιχός: Mattazolus, vt Italico, cum Italus ſis, verbo vtar: σκαιός· ἄγροικος· ἀμαθής· μωρόσοφος· ἀπειρόκαλος· τολμηρός· ἀλαζών· θρασύς· ἰταμός· κρόταλον· ἀβέλτερος· κρουνοχυτολήραιος· κρόνιππος· βλιτομάμας· ἐμβρόντητος· συκοφάντης· εἴρων· φέναξ· μάσθλης· βωμολόχος· ψευδῶν συγκολλήτης· ἀλάστωρ· ἀλιτήριος· πανοῦργος· παιπάλημα· τρίμμα· ἀναίσχυντος· μιαρός· λάρος· λαικαστής· ὀκλαδίας· καταδακτυλικός· νυκτοπεριπλάνητος· μοιχός· ἀσυνάλλακτος· ἀσύστατος· στόμφαξ· κερασβόλος· ἀτεράμων

ῥαιμῶν· μόθων· σφραγιδονυχαργοκομήτης. Summa summarum, omnium non bipedum solum, sed etiam quadrupedum nequissimus. Proinde haud dubito quin verè in te quadrare possit epitaphium, quod Timocreontis Rhodii poetæ, cæterum voracis ac bibacis sepulchro inscriptum indicat Athenæus libri δειπνοσοφιστῶν decimi principio.

πολλὰ πιὼν, καὶ πολλὰ φαγὼν, καὶ πολλὰ κακ' εἰπὼν
ἀνθρώπους, κεῖμαι Τιμοκρέων Ῥόδιος.

Altius Guilandinomastix animo tuo infixum esse debebat Hesiodium illud apprimè elegans & venustum.

Ἄφρων δ' ὅς κ' ἐθέλει πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν,
Νίκης τε στέρεται, πρός τ' αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.

Respondebo tibi, vitilitigator, & Niliace canis, atque omnibus figmentis tuis, si me trinus & vnus sospitem ex India aliquando in Europam remiserit. Nunc non vacat, nec libet cum tam impudenti, cuiusmodi tu es blacterone, qui conuitiis, calumniis, rixis, nugis, & imposturis vndique diffluis, latius contendere. Tu, dum absum, pennas arroganter Pauonum modo erige, & alas latè expande, ac te ipsum solicitius lustra atque circumspice, nec non interea dum barbari tui potant, tu emasculatoribus illis tuis ad omnia infanda morigerus sis. Pythagoras profectò ille summi doctoribus nominis eruditus, tot tamq; multiiugis comitibus disciplinarum toto orbe haustis, vir præsertim ingenio ingenti, primus Philosophiæ nuncupator, & creditor, nihil prius discipulos suos docuit quàm tacere, primaque apud eum meditatio, sapienti futuro linguam omnem coercere, verbaq;, quę volantia Poetę appellant, detractis primis intra murum candentium dentium premere. Intellextin quid dicam? Stat sen-

tentia, diuino fauente numine, atque aspirantibus in vela ventis, longam hoc anno nauim, cum viro omnium quos Veneta Resp. habet magnificentissimo, MARINO illo CAVALLO, oratore ad Turticum Cæsarem designato, conscendere, & Constantinopolitana mœnia visere; mox traiecto rursus mari, Aegyptum, Arabiam, Mesopotamiam, Armeniam, Mediam, Persiam, Carmaniam, Parthiam, cæterasq; regiones innumeras transire, ac in Indos, atque in vltimas vsq; Moluccas penetrare. Ibis MARINE, CAVALLE Byzantium, haud minore (vt equidem reor) gloria, princeps orator, & ciuis, ex illa ingeniorum quæ nunc in Venetorum Rep. est, multitudine, tibi vni hanc coronam dante, quam tibi ante paucos quoque annos, præpotentissimus ille IMP. CAESAR, CAROLVS V. Occiduus, Eous, Arcticus, Antarcticus, Germanicus, Italicus, Francicus, Africanus, Americus, Atlanticus, Magellanicus, Moluccicus, Indicus, pius, felix, inclytus, victor ac triumphator semper Augustus dedit. Nescis σοβαρὲ ventorum rex Aeole, eiusmodi virum trans mare mittes, alioqui non tumido vela cantu inflature, sed placido mitiq; carbasa Austro distensure. CAVALLVM quidem in excelsissimo oratorum fastigio positum, summa eloquentia, summa eruditione præditum, religiose adiri etiam à salutantibus scito. Quamcunq; orationem struxerit CAVALLVS, ita illa erit vndiq; sui perfecte absoluta, vt in ea neq; Cato grauitatem requirat, nec Lælius lenitatem, neq; Gracchus impetum, nec Cesar candorem, nec Hortensius distributionem, nec Caluus argutias, nec parsimoniam Salustius, nec opulentiam Cicero. Prorsus in qua, ne omnes persequar, si CAVALLVM audias,

neq; additum quicquam velis, neq; detractum, neq; autem aliquid commutatum. Itaque vt benigna Aeole in vela aura ruas, vehemẽter etiam atq; etiam rogo. Me verò vt bonis etiam perpetuò auibus du cas atq; reducas, obnixè flagito. Mouebo in te post quã rediero Matthęole, Indum, Bactrum, Parthum, Carmanum, & eius farinæ homines alios, quos, si mis silibus linguæ tuæ effrenatæ telis in fugam verteris, concitabo mox Germanum, Hispanum, Sarmatam, Gallum, & cæteros qui trans Alpes habitant, vt ple nè perspicias nec illis à natura ingenium negatum es se, neq; barbaros, sicut tu existimas, dici posse, qui naturæ tuæ feritatem detestentur, eamq; sic lingua, sic calamo, sic omnibus disceptandi hominum pro prijs generibus persequantur, vt tu vnus, quamuis in media Hetruria natus, barbarissimus homo, atq; adeo vix etiam homo esse videâre. Pulchrè olim & verè Themistocles, nisi fallor, nec se si Seriphius esset minus nobilem; neq; Seriphium, si Atheniensis, ma gis clarum futurum fuisse. Quæ te autem causa ver sutissime hominum cõpulit, vt inter barbaros, quos sic appellas, & quorum nomen tam abominaris, vi ctum quæsitum ires scelus? An vt te elegantem & politum hominem demõstrares, si eorum hominum famam atque existimationem, quorum beneficio vi tam, quam inter tuos vix sustinebas, tueris, maledi cto proscinderes? & hanc pro illorum meritis gra tiam referres, à qua Scytharum etiam ipsorum inge nium atq; mores abhorrent? Non te pudet illis ma ledicere, quorum beneficio ex muto factus es facun dus, ex famelico eò productus, vt vomitum non te neas? Quid tumultuaris aduersus eos, à quibus sæ penumero fuisti affectus commodis, & quotidie ad huc afficeris? nisi tu etiã à Boemis, inter quos viuis,

pro innumeris, quæ in te contulere beneficiis, impe riosè alimenta pecuniaq́; , ceu Barbarorum victor, iure belli exigis. Eiusmodi'ne, scelestissime, epithe to præfulgentissimam illam toto terrarum in orbe Austriacæ stemmatis familiam, ex qua Cæsares, Re ges, Ducesq́; nati, dignam censes? Germani'ne, Hi spani, Poloni, & Galli, & inter quos nunc versaris, Boemi, Barbari tibi videntur, quòd Ryphæis mon tibus, quos Alpes cum Athenæo voco, ab Italis di sterminati? Actum me hercule erit, & de te, & de insulsissimo in Dioscoridem blacteramento tuo, si mihi bilem moueris. Tremes, ita me dii bene ament ad vnius vocis viri barbari bombum. Hetruscum equidem in epistola tua ingenium, quo te pollere, nunquam dubitaui, abundè satis relucet, sed doctri na, quod me tui miseret multùm, nulla. Etenim lite ræ tuæ adeo vehementes & acerbę, id vnum agunt, & planè confitentur, te veritati obstrepere, ac quo iure quaq́; iniuria, tueri malè parta animo obstinasse nec dedoceri velle quę perperam didiceris. Proinde à te, neo ius, nec iniuriam deprecor: accipiendas in mihi plagas pro re nata video. Hui quale in terris monstrum Mythragyrtes Matthæolus? Quis cla rioribus viris quódam tempore iucundior? Quis turpioribus rizotomis nunc coniunctior? Quis eru ditus meliorum partium aliquando? Quis tetrior hostis Guilandino? Quis in maledictis inquinatior? Quis in transcriptione alienarum opinionum, hinc inde furtim surreptarum, auarior? Quis in senticeti vnius expurgatione inconstantior?

Frontis nulla fides; quis enim non vicus abundat
Tristibus obscœnis? castigas turpia, cum sis
Inter Socraticos notissima fossa cinædos.

Ἀλλ' ὦ πάντων ῥᾷστ' ἀνθρώπων ἀναπεισθεὶς οὐχ ὑγιαίνειν, ξυνθιασῶται τοῦ ληρεῖν καὶ παραπαίειν, Καλὸν (si quid ἡ τοῦ σίγμα γραφὴ πρὸς τὸ ταῦ te mouet) ἕκαστον μένειν ἐφ' ἧς τετύχηκε τάξεως. τὸ γὰρ ὑπερβαίνειν ἐς ἃ μὴ χρὴ, λύοντός ἐστι τὸ δίκαιον. Sat tibi fuerit μάταιε ὄλε, toto tempore vitæ tuæ auctorum loca digito commonstrasse, vbi stirpium, quas in Epistola ad Langium nomino, meminêre, quam sigillatim vnamquanque earum, quod præstare non potes etiamsi disilias medius, declarasse, et sentice tum illud tuum, quo densissimas orbi terrarum tenebras circumfudisti, ab innumeris erroribus repurgasse. Quæro autem ex te ἄνθρωπε alienę famę corruptor, μαμμάκουθε, μελιτίδα, ἀπεριλάλητε, στόμα ἀχάλινον, ἀκρατὲς, ἀπύλωτον ἔχων, κόβαλε ἢ ἀγροῖκε, quique haud secus quam βοῦς ἐν αὐλείῳ sedes, quando tandem bonos viros cõuitiari desines? ὦ θιασῶτα κότυος. Me Senecę illud in Hercule furente erigit solaturque.

Ars prima regni est, posse te inuidiam pati.

Εἰ τὸ τρέφειν πώγωνα δοκεῖ σοφίαν περιποιεῖν,
Καὶ τράγος εὐπώγων εὔστολός ἐστι πλάτων.

Viliter semetipsum colere, sui contemptus est. Barbare alios insectari, audientium contumelia est. An non summam contumeliam imponis eruditissimis iuxtaq; humanissimis viris, apud quos tam friuola mendaciter scriptis tuis garris, dum arbitraris illos maledictis optimi cuiusque gaudere, aut eos existimas mala & vitiosa verba non intelligere, vel si intelligant, boni consulere? Disce κόμμα κοινὸν effrenatam linguam compescere, & temerè alterius famam arrodere conscindereq; desine, εἰ σωφρονεῖς: sin mi-

tius, οὔπι χαίρων ταῦτ' ἐρεῖς. Cato pauca, nominandi & dandi casu. Insimulari quiuis innocens potest, reuinci, nisi nocens, non potest. Denique hoc vnum saltem exorari te sinas, πάταξον οὖν καὶ ἄκουσον, inquit Alcibiades ad Euribadem sublato scipio ne loqui eum vetantem. Feri sanè, inquit, & audi. Sic tu sanè ferias dum audias. Vulnus .n. recipiam (vt dicitur) si modò Marte tuo plumbeo impugnare me institeris, nec in flammam coniicere inuidiæ concitatæ. Ἀλλὰ φθείρου καὶ μὴ γρύζε.

Patauio IX. Kal. Mar. M D LIIX.

EGo, quod ad corium Borussiacum spectat, planè, vt olim, ita & nunc quoq; magni illud æstimo; nec sum tam dementis ocii, vt id ad Aristophanis χορὸν ἐν βατράχοις componere velim, quod te iandiu fecisse, cum superioribus annis ex homine in lupum verterêre, & singulis momentis idem conari, cùm pontus & tellus, tum æther & infernus perstrepunt.

Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστι
νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας, καὶ
πολλὰ περιπεπλευκότος,
μετακυλινδεῖν αὑτὸν αἰεὶ,
πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον.
μᾶλλον, ἢ γεγραμμένην
εἰκόν' ἑστάναι, λαβόνθ' ἓν
σχῆμα. τὸ δὲ μεταστρέφεσθαι
πρὸς τὸ μαλθακώτερον,
δεξιοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστι καὶ φύσει Θηραμένους.

Esto igitur toto tempore vitæ tuæ Theramenes, Theon Matthæole.

FINIS.

PATAVII,
Excudebat Gratioſus Perchacinus
Menſe Martio, Anno
1558.

